

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ Recentiores

Hay, John

Antverpiae, 1605

Narratio Brevis Rerum A Societate In Regno Magni Mogor Gestarum,
Transcripta ex literis P. Hieronymi Xauier Societatis Iesv, Anni 1598, & P.
Emmanuelis Pigneiro, Anni 1598.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

NARRATIO BRE-
VIS RERVM A SOCIETA-
TE IN REGNO MAGNI
MOGOR GESTARVM,

*Transcripta ex literis P. Hieronymi Xavier Societatis
IESV, Anni 1598, & P. Emmanuelis
Pigneiro, Anni 1598.*

IS res nostræ missionis persequar, & quæ
in Cascimirano Regno frater noster Bene-
dictus Gois, mecum Regem comitatus, ef-
fecerit, breuiter comprehendā. Regio hæc
perfrigida est, eamque algidam magis red-
dunt altissimi, quibus cingitur, montes: sed
cum Regno Tebat (quod illi ab Oriente ad-
iacet versus Scetajum vel Cataium, vbi est
ille insolens & nominatissimus trecentorum millium murus, qui
Tartariam à Sina diuidit & separat) collata, temperatior, ita vt à
gelidis montibus Regni Tebat mense Maio gregatim & per acies
infinita prope anserum syluestrium agmina aduolent, & in flumi-
na, que iuxta urbem Cascimirum tanquam calidam magis ma-
nant & fluunt, se immittant. Octo ab ea Ciuitate milliaribus est
locus aquæ dulcis, tam vastus, vt maiora & altiora nauigia ferat,
& ambitu suo quinque, latitudine verò semi alterum miliare
complectatur. In Insula arte, in lacu medio excitata, palatium est
Regis, in quod se confert cum ad anserum, quæ magno ibidem
sunt numero, venationem proficiscitur. Ad fluminis ripam, quod
per lacum Occidentem versus decurrit, visuntur immensæ magni-
tudinis arbores, trunco foliis castaneæ simillimæ, tamen pluri-
mum differente, quis exsiccatas vagas & volubiles vndas refert,
estque cistis & seriniis fabricandis aptissimus. Terra oriza, fru-
mento, herbis esui aptis est fertilis, & à multis fluminibus irriga-
tur, adeoque fontibus abundat, vt in colliculo centum & plures
fontes inueniatur. Ad mori radices vites plantant, quæ arboris
stipitem

stipitem supergressa clauiculorum adminiculo ita se ramis
runt, vt ex eadem arbore vix & mori dependentes videantur.
Non procul à Ciuitate Palatium antiquum cernitur nigro lapi-
de, summo artificio extractum, cuius columna & porticus
constant iustam mensuram excedentibus. Vulgò dicunt, cū Ciui-
tas Ethnicos ritus sequeretur, (nā ante 300 annos incolę Mau-
retum Maurorumq; superstitiones admiserunt) ad vsque eum
locum protendebatur.

Hoc in Regno extrema fuit fames, sic vt in dies multi inedia
absumerentur, & ne pueri infantes deserti & omni humana opo
destituti morerentur, matres è domibus ejectos in plateis expo-
nebant, quorum plurimos colligebamus, qui salutari aqua ablati
creatori suo animam reddebant. Cū igitur ex Mauris qui iam
abjectos infantes tam piè & humaniter à nobis tractari vidisset,
obtulit ex filioliis suis vnum, quem matri restitui, data in alimen-
tum & nutritionem certa summa. Sed dilato baptismo multo
manè, & primò velut diluculo, exauditus est ad domus ianuam
clamor, accurrens igitur ad ostium, vt viderem quid sibi vellet
hec vociferatio, inueni matrem esse infantis, euocantem me, vt
in ædes suas me conferrem, puerulum morti proximum baptiza-
turus: Parui, comitantibus me Lusitanis quibusdam, & contente
te Patre, abluì. Volebat Pater mortuum circumcidere, sed non
passi sumus tantum sacrilegium, sepeliuimusque Christiano ma-
Benedictas Dominus, qui ab hominibus abjectos in vitam æternam
colligit. Idem passioai trimo accidit, qui ad nos à Maura quadam
delatus, statim à baptismo mortuus, in eorum conscendit.

Cū Rex Lahorum regredi vellet, petii, vt bona eius cū facili-
tate, nobis præire liceret: In iter parantibus superuenit miles li-
tholum deferens, quem nobis venderet, & ne adulterinus auctori-
tate sublati putaretur, secum testes adducens, qui proprium con-
firmarēt: sed cū negarem mihi eam in rem commoditatem, ac-
que eam adesse qui cōmodè puellum portaret, obtulit se ad mor-
tes vsque, iter sat longum, filii baiulū, quod & fecit exigua ma-
cede & pretio.

Recedentes ex Ethnicis plurimi valedictari accesserunt, quos
multis annis amicitia fuisset coniuncti: magnam enim de no-
stro candore & integritate opinionem conceperant; quare quum
comitatu Lusitanorum nos sequebantur, pecuniam suam seoran-
dam nobis committebant. Eo in regressu famis & rigoris necō-
moda, itinerumq; multas difficultates, passi sumus, viis moribus
interseptis, adeo verò arctis & asperis, vt solū equitum admi-
ttere,

ceret, & lento hoc ac tardiori frequenterque interrupto incessu patientiam nostram exerceret, elephanto, qui sarcinas portabat, nouam afferente molestiam, qui in transcendendis montibus, pedibus diffidens ne oneri succumberet, proboscide, tanquam scipione quodam, utebatur. Hoc in itinere interrogatus ab Ethnicis F. noster Benedictus, quis esset, Religiosum se esse, respondit, qui cum sociis semitam veram in cælum conscendendi homines doceret, & cœlibem ac castam vitam duceret, quo audito ad pedes se abiciebant, eius instituti viros plurimum laudando.

Post multos anfractus & labores tandem ad decimum tertium Nouembris Laborum peruenimus, vnde 13 Maii dicefferamus, famusque a Gubernatore, qui vices Regis absentis obibat, & ciuibus, qui primo olim accessu nos lapidibus impetebant, serenioris vultu & cū aliqua gratulatione excepti. Paucos post dies sequutus est Rex cum Principe, equis, elephantis, multisque ex suis in via amissis. Iuerat ad Leonum venatum Princeps, elephanto femina nullis dētibus armato vectus, occurrentesque leones necdum adultos, aut viribus confirmatos, facile consecerat; quibus tamen succurrens valentissima leona, magna ferocitate Principē versus dilapsa, priusquam proximē accessisset, ab eodem sagitta, non tamen mortifero ictu, confixa est; qua plaga accepta, rabida & furens aggreditur ferientem, ut eum unguibus & dentibus discerperet, sed fistula sulphurea, quam gestabat, glande non inani aut irrito conatu rursus traiecit, nec hoc quidem vulnere, tameris grauiori, audaciores spiritus ferociamque remisit: verum, irritata magis, impetu magno in elephantum insiliit, tam vicina hosti, ut eius spuma, quam rabies excitabat, Principem inficeret; qui tamen periculo audacior factus, arrepto sclopo tanto impetu feræ caput pulsauit, ut attonita & stupens in terram rueret, quam miles quidam adorsus, gladio percussit, quo ex vulnere mortua est, prius tamen se ipsam vltā, miserrimē dilacerato & dilaniato percussore. Videtur Dominus noster hoc ex periculo liberare voluisse Principem, quod cum sit rebus nostris addictissimus, eo forte, ut instrumento, uti velit, ad multorum salutem, & ab errore conuersionem.

Natalitiis Christi festis, Frater noster Benedictus Gois præsepe & incunabula tam pia curiositate excitauit, nullus ut Goanotā n. cederet, ad quæ visenda, Christianis immixti Ethnici & Mauri, accurrerunt. Nocte multa religione dictæ sunt missæ, exhibitam a quibus iam adolescentibus pastoralis ecloga, quæ Perlica lingua, de Christi Domini Natali agebat, adiunctis aliquot

Industanis sententiis : sicque placuit vt ex duobus Mauris, qui
 actioni intererant, alter iocundo diceret: Nos Christianos Ca-
 faros, hoc est, gentem quæ nec Deum nec Prophetas nouerit,
 vocamus: nos certe illi ipsi sumus, cum ea, quam ipsi de Deo
 rebusque diuinis notitiam habent, ad eò, vt audis, in variis &
 prophetis versati, careamus. Refecti sunt igitur, & hac pia ex-
 citatione recreati plurimum, & quæ viderant lati ad suos per-
 scripserunt. Idem fecerunt ex Ethnicis quidam. Finito facto ob-
 ficio, aperta sunt omnibus portæ, eaque fuit Maurorum & Eth-
 nicorum accurrentium pietas & religio, vt conspecto puero Ie-
 su in cunis iacente, venerabundi se in terram prosternerent. Va-
 ria sacra scripturæ mysteria, quæ coram exhibebantur, occasio-
 nem dabant de rebus fidei nostræ sermoneandi. Tantus vero
 iis diebus extitit spectantium concursus, vt ad Octauam Epi-
 phaniæ incunabula permanserint: Fama huius per Ciuitatem
 sparsa, etiam exteros ad visendum hoc spectaculum impulit. Et
 vt omnia constringam, ad eò quibusdam centurionibus & bel-
 ductoribus placuit, vt etiam Regi denunciare vellent, dignum
 esse existimantes, vt vel ab ipso Rege videretur. Nihilominus
 tamen maiora signa approbationis rerum nostrarum ostende-
 bant Ethnici, quam Mauri, qui votis Dei patri se obligabant,
 offerendo illi, quæ cuiusque facultas permittebat: Attulit illi
 quædam mulier certum quoddam donum, cumque donum
 facta ab ea requireretur, respondit, postulasse se à Bibi Maria,
 hoc est, à Domina Maria (ita enim Beatissimam Virginem nomi-
 nant) filiolum, quem etiam impetrauerit: In huius igitur rei
 memoriam, & aliquam compensationem, hoc munus of-
 ferre.

Neque solum plebs, & infima multitudo, ad Mariam, mi-
 sericordiæ matrem, vt gratiam aliquam impetret; sed & ipsi
 Principes recurrent. Quos inter vnus, nescio quid postularurus,
 duos cereos obtulit, quatuor palmas longos, ea crassitudine, vt
 duabus manibus vix stringi vel comprimi possent, acceptumque
 ex his vnum clausis & obseratis oculis in modum orantis & me-
 ditantis Patri consignauit accendendum, & in honorem Domini
 IESU (vt ipsi loquuntur) absumendum. Eodem ritu & ceremo-
 nia alterum dedit, vt in cultum & gloriam Domine Mariæ offer-
 ret. Deinde in eleemosynam triginta aureos contulit, quos in
 Christianos pauperiores distribuimus.

Amor & studium, quo Principes Christianæ fidei afficitur, fa-
 cit, vt offerente sese occasione eam defendat & tueatur. Hinc ac-
 cidit,

vidit, ut eum Maurus quidam coram diceret, Patres Societatis portinas carnes edere, neque se satis intelligere, quam vitæ rationem tenerent Christiani, responderit Princeps, nullam illi iustam esse causam cur de iis male loqueretur aut sentiret, quod legem Evangelicam possiderent, prophetas & scripturam sacram, ad cuius normam omnes suas actiones definirent.

Profitetur publicè devotionem suam, & Domino IESU ac Dominae Mariæ (vtror verbis gentis) debitam reuerentiam, eamq; ob causam in cubiculo vtriusque pietas habet imagines, quas quodam die in huius rei confirmationem ex fenestra spectandas multis exhibuit.

Obrulerat illi Christianus quidam Seruatoris nostri cruci suffixi, pendente vtriusque latrone, fictam formatamque imaginem: Cum ergo astantibus multis plenam huius significationem deposeceret, campum mihi aperuit, ut bonam temporis partem in explicandis tormentis & Christi perpeffione consumerem. Idem a me factum est alio quodam tempore, in media hominum corona, occasione accepta ab Iaponica sica, in cuius capulo crux & clavi visabantur, Principe etiam ex fenestra attentè me audiente.

Quodam die cum eum inuiserem, inveni cum duobus pictoribus, qui inductis coloribus & pigmentis paruas quasdam imagines illustrabant, quarum altera erat Angeli Pastoribus apparentis; altera, Seruatoris nostri de cruce depositi: Interroganti igitur, quid hæc sibi vellent, & quorumnam essent similitudines: factæ perpeffionis Christi Domini habitos olim ad ipsum sermones innouavi: Disputavi etiam cum eius magistro de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, & assumpta à Filio Dei in salutem generis humani carne; ostenditque se in meis responsionibus conquiescere. Cum ex me scire vellet modum, quo Christiani preces suas instituunt, lapsus sum in difficultatem, quam experirentur, qui extentis brachiis, & corpore in crucis modum conformato, ad Deum orarent. Quod cum audisset quidam Princeps familiarior, & quænam, inquit, hæc in re pœna? mihi animos & vires, ut etiam horam vnam in eam formam productis & sparsis sim brachiis: Iussit igitur Princeps, ut experiretur, qui composito in crucem corpore iocabatur, laborem eum eleuans: sed post aliquam moram rogatus qui haberet, confessus est non nihil se fatigari; Modico rursus tempore interiecto dixit, grauem esse, quam sentiret, corporis molestiam, quodq; languentia & fessa brachia diutius tenere non posset, dabatque ea doloris signa, ut Principi & astantibus risum moueret. Curauit etiam,

ut duo alii idem probarent, qui primo quoque tempore dolens impatientes, misericordia implorata, circumstantibus cachinnis excitaverunt. Tandem secedens, & in locum secretiorem se recipens Princeps, voluit in seipso molestiam hanc experiri, ac in quartam & eo amplius horæ partem eam corporis constitutionem produxit, tanto dolore, ut stupentibus & quasi emortuis membris brachia movere non posset, pœnæque acerbiter professus, dixit se tamdiu perdurasse, quod temporis, quo Christus Dominus noster in cruce pependit, recordaretur. Cœpit postea de pœnis & corporis afflictationibus, quas voluntarie & vitio Christiani suscipiunt, multo eorum qui in præsentem aderant sensu sustulit, qui, & huius confirmationem narrauit de Patre Rodolpho Aquina, (cui fuerat amicus intimus) quod, cum in cubiculo obprocula suo ageret, nocte quadam huiusmodi strepitum audiret, ut in parte remotiori eum excitari putaret; cessante igitur sonitu, conclauem Patris ingressum, & flagello forrè inuento sic sanguine infecto, ut cruoris guttæ in terram deciderent, Patrem rogavit, quid sibi strepitus auditus voluisset. Sanctum verò Patrem contegere voluisse, quod vultus rubor & verecundi oculi manifestè indicabant. Permoti sunt omnes huius facti narratione, hincque Principis verbis tribuerunt.

Alio quodam die de continentia, & castitate, & his qui se magis castosque iuxta legem Christianis præscriptam seruant, nobis fuit disputatio, qui punctus est totius difficultatis & causæ, cur Christianorum sacris Mauri, libidinis & incontinentie sensibus immerfi, non iniuriuntur, affirmavitque Princeps, si Evangelium plures vxores permitteret à multis recipiendum, quod ceteris, quæ docet, sanctum sit, & conforme rationi. Neque mirum, si in temperantia seruanda, moderandaque libidine, tantum inueniat difficultatis, cum triginta sex vitæ annos non excedit, & viginti mulieres, tanquam legitimas vxores, sibi adixerit.

Aded cupidus est & appetens rerum earum, quæ à Lusitania & India huc afferuntur, speciatim verò imaginis Seruatoris nostri, & beatæ Virginis Angelorum Regina, (quibus ut ait se commendat) ut admirationem moueat. Hinc accidit, ut aliquando à Cambaia ad hanc Aulam aduectas sarcinas in suum palatium curante transferri, quibus præsentem se dissolutis & explicatis querunt, que adlubebant usurpauit, persoluto tamen earum Dominis iusto pretio. Eadem ex causa ob magnam quæ illi nobiscum intercecit amicitiam, non ignarus antiquæ sententiæ: Amicorum omnia

hia sunt communia, ex iis quæ ad nos Goa mittuntur, quæ probantur & placent, accipit. Retinuit olim sibi imagines quasdam, quarum unam P. Prouincialis ad eum destinabat, cumque ex iis aliquam quæ arridebat monstraret, suspicatus illam esse, quæ Pater illum donabat, dixi à magno Patre (sic enim P. Prouinciale vocant) ad S. C. missam: quo verbo recreatus est plurimum, quod eius memoria etiã Goæ in honore esset, utque declararet quam gratum acceptumque munus esset, peristromata duo, ornando D. IESV altari, dono dedit, adiecto etiam tertio elegantiori.

Atque hæc de Principe sint satis, nunc aliquid de Rege dicamus. Cùm mihi esset deferenda ad Regem à P. Prouinciali missa epistola, quoniam in Oriente moris non est, ut quis se det in conspectum Regis vacuis manibus, eiusdem P. nomine duas affabre in Iapona factas imagines largitus sum: Alteram Christi Domini: B. Patris Ignatii alteram, quæ fuerunt gratissimæ; singulariter verò B. P. Ignatii imago & similitudo placuit, quod noua esset, nec aliàs illi visa, petiitque; quem nam referret, quod cùm fusiùs explicuissem, rogauit ut vitam ipsius lingua Persica in bonum totius Regni scriberem. Interea aduenit Princeps, visaque imagine, postulauit eam, tantisper sibi concedi, dum similem pictoris manu fingi sibi curaret. Alio quodam die ad salutandum accedenti in manus dedit P. Prouincialis ad se datam epistolam, ut publicè eam legerem, quod feci, Lutranicè primùm, deinde Persicè: Quam cùm perecurrerem, signa dedit hilari & prompti animi, quod P. scriberet se obligatum & obstrictum S. C. ob beneficia & fauores nostris impensos: quodque Goæ curaret Dño IESV commendari. Ad quod IESV sanctissimi nomen summa reuerentia caput detexi, & priusquam honoris sacro nomini exhibiti rationem redderem, apprehensa manu mea, chiliarchis & centurionibus suis explicatè declarauit, Christianos summo in honore & veneratione sanctissimi nomen IESV habere, quæ fuerit causa cur caput detexerim, atque ad me conuersus, petiit hanc esse: cui respondi, vera loquutum. Finita P. Prouincialis Epistola, lecta deinde P. Monferrati, causam rescire voluit, cur hic à Turcis captus comprehensusque fuisset, ut ab aliis acceperat, dixi: Mauros & Turcas Christianis inimicissimos, quos etiam cùm possunt pessimè excipiunt, eo quod Mahometanæ legi & sectæ aduersentur, cùm tamen amare & in charis habere deberent, à quibus, ut fratribus & salutis cupidis demonstrata veritatis via, pro qua vitam ponerent, amarentur maximè: neque multos dies intercessisse cùm B. P. Abrahamus, ad Præste Ioannem tendens, à Georgio Maronita ob fidei Christianæ

professionem cæsus, martyrii palmam reportavit. Hic meus sermo in apertam concionem transiit, nec defuerunt auditores, Mauris ipsis inuitis, qui turbato vultu, accessisq; ira oculis, illustrati & efferti gloriâ veri Dei, deprimi verò ac proteri vitis & scelestibus cõtaminatû Mahometû audiebât. Neq; enim parum permouentur Mauri, cum vident tanta libertate infamem eorum prophetam nos cõvincere & detestari, atq; ex his nõ nemo ob amicitia, qua nobis est cõiunctissimus, monuit, vt cautè & prudenter res Christianas pertractare, nullû enim Maurû ibi presentem, qui cupide sanguinè nostrum nõ sitiret; atq; ego, inquit, qui vobis nõ hinc sed integer sum amicus, quotiescunq; aduersus Mahometum loquentè audio, sic accendor, & indignatione ardeo, vt frequè mihi sit voluntas, adacto in pectus pugione, te ipsum transigendi.

Rex a natura rara quadã & felicissima memoria donatus est, quo fit, vt tamen si legere & scribere nesciat, nihilominus q; prudentiores & doctiores quosdã discretos vel aliorum libros legentes audierit, nulla sit res, cuius aliquã nõ habeat noticiã. Pauca est & leuis somni, bonãq; noctis partem in audienda historiarum lectione impendit. Si quis extraneus ad Aulam accedit, subito ad se venire imperat, presentem minutatim interrogat, quæ & quæta viderit, qua transierit. Circa noctis medium, hora dimidia spatio, aliõ se ad prandium recipit, interim conferunt & disputant inter se, quos apud se habet doctiores, in quos cum aliquando incidissent, inueni examinantes quæstionem Mauris nouam ac non insolentem, & ad credendum perdifficilem: Nam Deus filium habeat. Curauit mecum disputare, quem habet temporum noticiã & obseruatorè, Chronicû quidã nominat, què cum pauca cõuertû repressissem, iussit adesse doctiore, qui hærentè adiunxit. Ad quartû Lunæ importata sunt hæc officia instrumeta, quibus plurimè delectatur, & diuersa simulachra, quorû vnû solis erat, q; dicitur singulis primo diluculo veneratur, sed secû reputans me posse dicere Solem nõ Deum esse, sed rem creatã Deiq; opus, curauit iussu ferri, cõfestimq; ex oculis euanuit idolum. Allata est postea Saluatoris nostri ad columnã alligati imago, quã vertici (quod Solis simulachro nõ fecerat) imposuit in signum quoddam reuerentiæ & cultus. Grati illi fuerunt de S. Paulo & Constantino Magnõ Christi fidem conuersis sermones. Na trẽuit viginti propius fluxille, cum 30 infantes, priusquam vpes primas formaret, certo loco concludi fecerit, adhibitis custodibus, ne nutres earum gremio lactentes ad loquendû pusiones provocantes propriã & natiuã linguã edocerent; vt hoc experimento discretos

idiomate iam adultiores facti vterentur: quòd illius gentis ritus & leges sequi vellent, cuius lingua loquerentur: sed vanas has fuisse suas cogitationes & studia, quòd nullus eorum distinctè & intelligenter verba formauerit: quare eo tempore nullam aliam à sua legem admisisse. Post multam tergiversationem & contradicentium conatus potestatem nobis fecit Cambaja templum erigendi: Idem pro Sindo tentatum impetrari non potuit, ob acres & vehementes, quas experti sumus, aduersantium reclamaciones.

Nunquam desunt turbines & effervescentes vnda, quantumcumque mare sedatum sit & tranquillum. Nuper admodum excitata est turbida & plena periculi tempestas, parumque abfuit, ne secta pestilens & perniciofa nouè à Rege instituta vires majores accipiens victoriam reportaret. Res autem si accidit: Armenus quidam Christianus, (si tamen ea mente homo Christianus) mortua Christiana vxore, ex ea neptem volebat sacrilegis nuptiis sibi copulare, cumque incestui consentire nollem, tentauit Regis intercessione aut imperio hoc à me impetrare, aut saltem facti dissimulationem. Curauit igitur Rex nos aduocari, cumque huius tam subitæ euocationis causam suspicaremur, precibus & votis Deo factis, prout breuitas temporis permittebat, Domino nos commendauimus, certi & parati potius vitam ponere, quam incestui & flagitio consentire. Itaque P. Emmanuele Pigneiro adjunctus ad palatium iter inui, relicto domo trare nostro Benedicto, qui tamen Regiam fugiat, nihi omni nos cupide desiderauit ea nocte nobis esse socius, vt supplicii & coronæ ob assertam veritatem esset consors. Quo animo subsistere in Aula diutius, dum certior factus tormentorum & cruciatuum nobis intentatorum tam felicitis sortis & gloriæ & ipse esset particeps. Verum negotii alium, quam crediderat, exitum videns, conuocatis & in vnum coactis pueris Christianis & catechumenis, factaque ad eos exhortatione, qua ad fortiter pro fide Christiana occumbendum accendebat, voluntaria verberationi longam & piam precationem adiunxit, vt Dominus noster animos & vires subministraret ad obistendum iniquissimæ aduersariorum machinationi, quòd Rex vehemèter vrgeret, vt Armeni incesto flagitio cõsentiremus. Quo in crimine aspersa postulatione, rogauit Rex: Et quodnā malū esset, sorores duas in vxores accipere, & sectā suā sequi (quā amplexat⁹ fuerat Armenus, vt quod Christiano prohibeatur, Maurus consequeretur). Responsum id esse, relicta via, quæ ad cœlum ducit, insequi eam quæ ad inferos proruderet, quare ipsam Armenū, & quemcumq; aliū, qui legem

legem eiusmodi complecteretur, indubiè inferis deuotos. Dicitur
 cui Regi tam audax & intrepida responsio, quòd hac, coram
 sua Aula, legem, quam adiuuenerat, eleuari videret, nihilominus
 molestiam ac offensionem conatus est dissimulare, & vultus
 compositione, quem sentiebat, occulere dolorem atque animi acerbitatem.
 Quòd si magna fuit, quam hac loquendi libertas in animis circùstantium
 excitauit, admiratio, non minor certè apud eos ipsos fuit Euangelii
 auctoritas, cum promptos & paratos viderent, ad fundendum pro
 eius assertionem & approbatione sanguinem, longè alia quam quæ
 Mauris est constantia, quæ ne leuissimum incommodum pro legum
 suarum tuitione & custodia sustinent. Res tota ad Principem
 delata fuit, qui Armena ob fidem abnegatam succensuit,
 ostensio non obsecris signis deo derio castigandi hominem,
 prout eius à Christo defectio promeretur.

Die D. Iacobo sacro adiens principem, Apostoli in Hispaniam
 aduentum narraui, & B. Virginis Casaraugusta celebris miracula;
 quo etiam pacto idem Apostolus splendens armis apparuit,
 terris eius còspectu & in fugam versis Mauris, pauci Christiani
 infinitam multitudinè ceciderint, singulari victoria de eis reportata.
 Cui narrationi subiunxit Princeps: Possimne hunc sanctum videre?
 Ad quem ego: Facile C. T. videbit, si Christo det nomen,
 & baptismi vndis abluatur. Recreatus est etiam non parum, auditis
 ex me sancti Christophori moribus & vita, & ut verbum in
 unum alterum trahit, de arreptis aut à demone obsessis incidit sermo.
 Atqui, ait Princeps, horum inter Christianos quàm Mauros maior est
 numerus. Huius (inquam) hæc causa, quòd cum Daemon Mauros
 in suis manibus & potestate habeat: non sic Christianos, his,
 tanquam capitalibus inimicis, quidquid potest inferat,
 amicos & sibi deuotos negligens. Ad vrbanam hanc responsionem,
 qui presentes aderant, rideere cœperunt, facete ac doctose dictum
 comprobantes.

Agit in hac Aula Adolescens annorum octodecim, Regis
 dasciani filius, Principi, nuptiis filia, generi futurus: Hic multum
 significauit Principe sacris initiato, se eandem fidem (quam plurimum
 probat) complexurum. Neque absque causa, cum diuinitatibus
 apparet, quàm naturæ & rationi sit conformis. Magnam præterea
 occasionem eam approbandi præbet cæcitas, cuius hæc
 misera & infelix gens immerisa est, quæ ut melius intelligatur,
 pauca quædam gentilis superstitionis huc referam, quæ vana &
 multiplex: nam quæ vni probatur, displicet & improbat.

teri. Non procul ab hac vrbe Taboro idolum & simulachrum vi-
 litur, muliebri specie, quod Nazar Coto nominant: finguntque
 capribus duobus, & sex aut septem brachiis: vna ex duodecim
 aut quatuordecim manibus hastam vibrat, alia clauam tenet.
 Hoc spectrum summè admirantur, eique supremum cultum ex-
 hibent: ad id longe lateque peregrinantur, & portentosa ac pro-
 digiosa quædam narrant, quorum tamen hæc summa: Plurimos
 linguam sibi præscindere, eamque sanam & integram illis resti-
 tuti, mutos tamen & elingues vocem & loquentiam non recu-
 perare, cuius hanc causam reddunt, quòd malefici sint & pecca-
 tores. Multi (ineptè & admodum insulse) statum & spiritum, què
 ducimus, animam putant. Alii affirmant res omnes eandem esse
 rem: Quidam solum Deum verè esse & existere: cætera, quæ vi-
 dentur & apparent, vimbras tantùm, & somniantium visa, ac ocu-
 lorum ludificationes. Sunt qui quæcumque oculis subjiciuntur:
 sunt qui cælum, & totam hanc rotundam machinam, Deum pu-
 tent: atque eousque creuit aliquorum amentia, vt seiplos pro Deo
 habeant. Omnes propè animarum in diuersa corpora, etiam fe-
 rarum, transitum & commigrationem concedunt. Dicunt mun-
 dum ad quatuor sæcula duraturum, quorum iam tria præterie-
 rint. Primum durauit septemdecim, vt ipsi loquuntur, Laches, &
 duo detriginta annorum millia (Laches centum millium annorū
 multitudinem explet). Homines ea ætate decem annorum millia
 vixisse magna & præalta statura, nulla fraude & furo, sed summa
 virtute & integritate. Eo sæculo ter Deum (vt cæci fabulantur)
 in terras venisse. Primum piscis figura, vt librum legis Bramæ, què
 Causacar quidam in mare abiecerat, eductum mundo redderet.
 Deinde testitudinis lutariæ forma, vt fluctuantem terram sicca-
 ret, & firmam ac solidam comprimeret. Vltimò porci specie, ad
 reprimendam, adempta etiam vita, cuiusdam superbiam, qui se
 Deum faciebat, tamen si alii eadem stultitia dicant, vt terram, quæ
 à mari absorbebatur, ex fundo educeret. Secundum seculum per-
 mansit decem Laches, nonaginta duobus annorū millibus, & sex
 amplius annis. Qua ætate homines eadem erant proceritate, &
 mille annis vivebant, venitque Deus quater in mundum. Primum
 omnium animalis aut monstri cuiusdam formæ: umbilico tenus
 leo, reliquo corpore femina. Venit autem vindicaturus se de in-
 iuria, quam inferebat quidam Deum se mentiens, & diuinos cul-
 tus honoresque sibi usurpans. Præterea, vt, eo morte sublato, fi-
 lium in libertatem assereret, qui ob negarum, quem ambitiosè
 urgebat, Deo debitum cultum de vita periclitabatur. Secundo in

terras descendit pauperis & abiecti Brachmannis vultu, pallio
& pumilioni non absimilis, ad evertendum Regis curvum in-
flum & insolentes conatus, qui ingeniose adinventa quadam in-
dustria contra Dei voluntatem in cœlum salire volebat. Terrib
mundum reuisit indutus hominem Parearam nomine, vt de Rege
supplicium sumeret, qui pauperem religiosum interemerat, quod
illi vaccam occidisset, quam Deus ad cœlum cœlitesque transmi-
sisset. Tandem verò hominis vultu & forma, cui Kam nome
Giocarat filii, qui Parearam e medio sustulit, ducto in vxorem
Cita, quam à Dascar, hoc est, decem capitum Rege Celo-
no raptam, simiarum auxilio recepit, & vita Regem Dascar
priuauit.

Tertium sæculum stetit octo Laches, & quatuor annorum
millibus, qua ætate hominis vita quingentis annis defini-
tur, Deusque bis mortalibus visus est. Primum vt homo Chila
dictus, qui Canec & Chec potentes & crudeles tyrannos ac-
tires interfecit, & mille sexcentas habuit vxores, ex quibus in-
finitæ proles natæ, tandem a piscatore noctu sagitta confectus
fuit. Nam cum in arborem conscendisset, eminente & noua
planta, cui affixa vel inserta erat gemma lucidissima, piscator
suspiciatus auem esse, emisso iaculo traiecit, vltus pernicidiosa
splendore tanquam scopo, in quem collimaret. Deinde com-
paruit, homini alteri similis, Buthantar nomine, capite cinere-
bus asperso, vt Ioghui asiolent nigris vestitus; quo tempore in-
terunt quinque fratres, armorum & belli fama victoria que pro-
ria celebres, qui cum viderent tertium seculum finiri, & quate-
rum exurgere hominum nequissimorum, mori optarunt. Vbi
in desiderio apparuit illis Deus, ielidusque & spreus Regis in
altissimum montem se receperunt, vbi dicuntur hodie viuere. Bu-
thantar postea euauit.

Quarta ætas durabit quatuor Laches, hoc est, quadraginta an-
norum millia, ex quibus fluxerunt quatuor milia sexcenti nona-
ginta duo anni. Aiunt hac etiam ætate venturum Deum. Volant
alii iam venisse, eumque esse Regem Acabar (quo nomine vocatur
Rex Mogor hoc tempore regnans). Has decem figuras, Deo ap-
parentis formas, quas Comu Autar nominant, præcipui cœli-
piæntes, vel, vt verius dicam, totius huius gentilitatis ignorantissi-
mi, affirmant, ipsum Deum esse, rerum harum miserum in-
mis, vestitum: Alii, quos tanti erroris pudet, dicunt, non Deum,
sed res creatas fuisse, quæ auctoritatem & potentiam a Deo acci-
perant. His fictionibus & chimeris mille fabulas addunt, quæ
pud

pars maxima, Ethnicorum Salseranorum delirationibus est perfidius. Facile animaduertunt miseri & infelices, quot se erroribus & contradictionibus inuoluant, sed ne fortunas aut temporaria bona perdant, non possunt aut non volunt se extricare.

Labori hoc anno 98, desperata iam vita, morteque imminente, neque enim, cum gens sit varia planè & inconstans, aliter ad baptismum accedunt, aliquot aquis piacularibus tincti sunt. Infirmi duo, qui de vita longiore despondebant, obnixè petierunt hoc sacramentum sibi conferri, placuitque Domino nostro ablutis sanitatem restituere. Mauri aliunde huc filios suos salutariter mergendos apportarunt, qui recepto Sacramèto, vita paulo post functi, in cælum commigrarunt.

Christianos odio habent & persequuntur Mauri, quòd existimèt tres Deos colere; sed ii quibus veritas & sanctissimæ Triadis mysteriù explicatur, satisfactum sibi credètes, cultù probant. Pœnitentias, & quas à se Christiani pœnas exigunt, laudant, & Confessionem sacrâ admirantur. Quardâ ex iis persona matura, & grauis, audiens huius Sacramèti vi cõdonari peccata, ad pedes meos se abiecit, lachrymantibus oculis, vultu ad dolorem cõposito, adiutans me, vt confessionè exciperè, quòd cuperet à graui quodâ crimine, quod iuuenis admiserat, & cuius conscientia constricta tenebatur, absolui. Cui respondi, huic malo baptismo occurrì posse, quamobrem ablueretur, vt crimen simul elueret, sed consiliù neglexit. Reuerentur etiam & suspiciunt Mauri Euangeliorum librum, quare ex primis quidam filium agrum detulit, vt Euangelium legerem, quod Ecclesiâ instituto super capita Christianorum infirmorum legi solet, & quemadmodum olim urgente morbo acciderat, sanitatem allequeretur, quod etiâ, Domino propitio, factum est.

Finem epistolæ huic faciet narratio, gratissima illis, qui omni studio & industria proximi salutè quarunt. Aperitur magna porta ad infinitas animas Deo acquirendas, in remotissima totius Orientis parte, vastissimo videlicet & amplissimo Cataiæ Regno, quod est in Tartaria. S. Antonius in historia sua meminit quorundâ religioforù, quos Summus Pontifex Romanus, tanquâ Oratores & Legatos, in id Regnum misit; Theatrum etiam mundi eiusdem Regni mentionem facit: ad cuius Regiam urbem Labor anno medio perueniri potest. Rex & subditi propè omnes sunt Christiani. Sunt & ibi Mauri, ac Iudæi illis immixti, sed pauci. Aiût plures esse Ciuitates, in quib⁹ baptismi ritus celebrâtur: nec deesse clericos, aut sacerdotes, qui tamè pileis utantur paulo nostris laxiorib⁹.

Salu-

Salutant se manibus in crucem actis, & vertici impositis. Habent in suis templis, quæ in qualibet Ciuitate plura sunt, & quodcumque aut eo amplius numerum expleat, Diuorum imagines. Nec desunt, qui Episcopi videntur, quos omnes Rex alii & iustitiam Patres filios suos Sacerdotibus in disciplinam tradunt. Visuntur ibi vtriusque sexus homines, qui castam vitam agunt, & ab aliis se iuncti viuunt, qui postquam matrimonii statum adlegerunt, cum nuptiarum & matrimonii dies instat, in cameteris & locis sepeliendis corporibus designatis, iuxta tumulos & sepulchra raris, ac ceremonias celebrant, sepulchrorum aditus & claustra referantes, vt mortis recordentur, quæ nulli pareat, ne is quidem, qui posteris vitæ dant initia. Quæ omnia Principi recentur. Mærus aliquis, qui tredecim annis in ea habitauit ditio, & Mecha reuertebatur: vbi falsi & impii Mahometæ monimento ducenta millia rupias, hoc est centum anreorum millia, in domum & thermosynam reliquerat. Scripsi ad ea loca Lusitanicæ & Persicæ tribus diuersis viis, vt de veritate fiam certior, magnoque animo responsionem exspecto. Rogamus Dominum, vt in hanc suam vineam multos & industrios laboratores mittere dignetur, ad fidem & gloriam nominis sui.

POST abitum P. Hieronymi Xavier, qui Regem Agrom susus est sequutus, quæ ciuitas Lahoro trecentis millibus abest, in hac Regia Vrbe. Dei gratia, fructum aliquem fecimus, baptizatis 38, ex quibus tres fuerunt incolæ huius ciuitatis, professione & ritu Ethnici, qui tamen proximi & amici obesse- rent, & ne Christiani fierent, pugnant, eamque ob caulam te- quentiùs consilia & clancularios conuentus cohererent, vtroque hæc professio sectæ detraheret, & magno eorum pudore contemp- tum despicientiamque pateret: nihilominus constantes perstiterunt, reportata de eorum conatibus & damonis machinationibus victoria & triumpho. Itaque ipso Pentecostes apud bonos 29 cum pluribus aliis salutaribus vndis eos publicè abluo, solida cerimonia & festo, strata & oblecta, qua huic sacro agmini nec- dendum erat, ramis, frondibus, & herbescente viriditate, via, pu- tatis vtriusque arboribus, hac vt ratione viriditate, densam opa- camque syluam referret. Egressi sunt ex domo nostra competenti ordine, supplicantiumque in modum palmas manibus gestan- tes, Christianis vtriusque latera claudentibus. Præibant variis ce- neris musica instrumenta, tympana, tuba, buccina, ribia, factibus gyro quodam & ambitu per stratum, & floribus confutum vnum

ad templum progressi sunt, quibus cum occurrissem injecto humeris amictu & sacro pallio, eos excepi. Ad hanc pompam apparatumq; solēne huic Ciuitati nouū & insolitum tā magna Ethnicorum multitudo occurrit, vt nescirem, quam in partem me conuerterem, tancūque erat strepitus, & murmurantis ac acclamantis populi fremitus, vt sacro officio perfungi non possem: Tādem premissis ante valuas consuetis ceremoniis in templum induxi, & magna alacritate, ac candidati huius agminis consolatione, baptismo abluī. Varia & obseruanda in hac sacratori actione contigerunt, sed ne longius abeam, adolescētula cuiusdam decimum sexum annum necdum supergressæ vnicum afferam exemplum. Hæc igitur cum reliqua multitudo ad hos sacros & solemnes ritus aduolans, vidensq; aliorum capita aquis aspergi, iis se infers, publicè petijt eodem Sacramento expiari: sed cum de eorum numero non esset, quos ego in sacris fidei nostræ mysteriis & doctrina Christiana instruxeram, iudicaremque necdum satis instructam, respōdi, alio tempore vbi plus profecisset, & quod instructioni deerat, obtinisset, quod pererat, non difficulter, impetratam. Ad hæc illa voluntate ardens: Et quid mihi deest? Catechismum audiui, & quæ ad fidē spectant sum edocta, quare volo Christianis adungi, neq; ex hoc templo recedam, nisi baptismum impetrem. Nec me fallebat, aut doctrinam mentiebatur: Cum enim ceteros Catechismo imbuerem explicata Christiana disciplina, iterat & ipsa non otiosa huic explicationi. Parui igitur contestationi, & precibus ac sacra importunitate victus, data etiam, vt ceteris, in manibus palma, baptizauī, Gratia nomine illi imposto. Verū domum reuersa, clamoribus, contumeliis, omnique injuriarum genere, ob hoc factum, a suis excepta est: eoque furor & tabies parentum progressa est, vt domo ejicerent, necessario victu priuarent, templi accessu interdicerent, pœnam ac pulsationem grauem comminarentur, si quid horum ad nos referret. Quibus visis Maurus quidam occasione subseruiens, eam voluit in vxorem ducere, sed Christiana adolescētula sacrilegis nuptiis obstitit, dicens se baptismo tinctam, & lege sanctiori prohiberi. Cum hæc ad aures meas peruenissent, curauī illam ad me vocari, quæ repugnātibus etiam suis confestim accurrit, breuiter & libere professā, etiam si exunda esset vita, futuram se constantem, neque vnquam à fide Catholica recessuram. Certus itaque de eius constantia adzdes cuiusdam Christiani matrimonio juncti dimisi. Interim Maurus, qui nuptias ambibat, magnos clamores & turbas concitauit, ad iurum in ea parte parentum puellæ variis molitionibus, eoque

eoque exereuit furentis audacia, ut qui Induſtanorum ingentem naturam non cognouiſſet, non parum timore percuſus & amittus fuiſſet. Sed cum animaduerneret parum prodeſſe denunciations & minas, quas objecto Regis imperio & infamis Mahometi nomine ſpangebant, ad huius Urbis Gubernatorem appellarunt, depoſita apud eum plena ſtomachi & querelarum accuſatione. Miſit ergo ad me qui de facto & veritate informaret, voluitque ad adolescentulam venire, prout caſus ferebat examinandam. Audita Praſidis voluntate domum venit Maurus, multis ſtipatus, conſtimans ſe iam manibus tenere, quam ambiuerat vxorem: ſed cautione quadam & prouiſione declinatis inſidiatoribus, ſe comitatu, alia via ad Gubernatorem amandauit, dolente & multo contriſtato Mauro. Verum cum poſtmodum intelligerem varietate qua obreſcenderent argumenta, Iudicum fidem obreſtantibus aduerſariis, quod factum Alcorano, Regiis legibus, contradicere, adductis etiam in ſuam ſententiam variis rationibus, praeciſi omni mora ad eos acceſſi, viſumque eſt Deo, ut tum appellerent, cum Gubernator multis quaſtionibus adolescentulam probaret. Cum illa viriliter & plusquam animo femineo: Chriſtiana ſum, nec huius hominem pro marito agnoſco: apprehenſoque meo pallio: iſtum pro patre meo habeo. Rogata, cur Mahometi legem abiret: quod falſam & plenam erroris, ait, intelligere, ſolumque Ierum Chriſtum verum eſſe Deum ſcirem. Vidiffes ad haec reſponſa ſupentes & attonitos cum Mauris Ethnicos, conſpecta adolescentula infirmae adhuc aetatis tam conſtante, tam in fide Evangelica firma, quaſi cum lacte religionem imbibiffet: neque tamen pueros erant quam quadraginta dies, cum eam in diſciplinam meam ſuſcepiffem. Itaque eo die de impio Mahometo oppugnante & victo ſcleratum impoſtorem tenerrima iuuenula, triumphans Chriſtus, perturbatis & confulis aduerſariis. Eam igitur ad templum regreſſam cum viro Chriſtiano matrimonio iunxi. Neque quidemquam ad has nuptias impediendas valuerunt lachrymae aut Mauri voces, quibus jaſtabat ſe prius in mille partes diſcerpendam, quam debitam ſibi vxorem dimitteret.